

# Nevelés a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban és Diákotthonban<sup>1</sup>

HORVÁTH DORI TAMÁS OSB Ph67

## A bencés diákotthon nevelésének szellemisége

Pannonhalmán az iskola és a diákotthon kezdettől fogva szorosan kapcsolódik egymáshoz, s ezzel az alapító főapát úr, Kelemen Krizosztom pedagógiai célja valósult és valósul meg mind a mai napig: a diákokkal való együttélés vezethet igazi neveléshez. Ezen felfogás szerint az osztályközösség megmarad a diákotthon alapegységének is.

Iskolánkban (gimnázium és diákotthon) sokrétű, erős, kihívásokkal teli, élményekben gazdag életteret szeretnénk biztosítani a ránkbízottaknak. Ezt az ingerszegénynek egyáltalán nem nevezhető, sőt az átlagosnál tömönyebb, sűrítettebb világot olyan tanári-nevelői közösség formálja, amely minden különbözősége ellenére (hivatás, tehetség, képzettség, egyéniség, rátermettség) meglehetősen egyveretű. Minden különbözőségük ellenére valahol, egy nagyon lényeges ponton, emberségük alakításában, világszemléletükben azonosak.

Mindnyájan tudjuk, hogy a nevelés személyek közötti történést, személyek egymásra utaltságát jelenti. E szemszögből nézve egy bizonyos értelemben azonosság állítható fel: maga a nevelő a nevelés. És itt egy semmiképpen sem elhanyagolható tényező kerül előtérbe: iskolánkban a

---

<sup>1</sup> Az előadás elhangzott 1999. október 25-én, a katolikus középipiskolai kollégiumok nemzetközi találkozáján. A tanulmány közzlésére a szerző engedélyével kerül sor.



nevelők nagy többsége állandóan elérhető, megszólítható távolságban van mindenki számára.

A bencés nevelés abban látja feladatát, hogy a fiatal, akinek még nem kész az élete, aki még az útját keresi, útjára vezesse; segítőkészen mellette álljon, hogy felfedezze a saját útját; és arra akarja képessé tenni, hogy szabadon és felelősséggel járja végig azt az Élet útját. Eközben nem szabad az úton való menés fáradtságát számára megszüntetni–elvenni, sem őt attól megkímélni. Az ember érdekében folytatott nevelésnek szabadnak és nyitottnak kell maradnia. Basil Hume következőképpen jellemzi a bencés iskola nevelését:

*„A nevelés művészete egyszerűen körülírható: a felnövekvő fiatalnak meg kell tapasztalnia–tanulnia, hogyan él a felnőtt ember, hogyan imádkozik, hogyan dolgozik, hogyan alakítja életét, hogyan vállal felelősséget, hogyan szomorkodik és örvend, hogyan ünnepel, hogyan viseli el a csalódását. Ebben az élethelyzetben persze nekünk is meg kell tanulnunk néhány dolgot: mennyit hagyhatunk a tanulókra és mennyire kell beavatkoznunk, hogy az egyensúlyt fenntartsuk.”* (Basil Hume: Gott suchen)

– **bizalom:** Ez az út alapvetően csak bizalommal járható. Nevelés a bizalom dolga. A bizalom nevel; a nevelés bizalom: a bizalom a felnövekvő fiatal számára, akit a megbízhatatlan világ megijeszt és kiábrándít, azt a szabadító érzést jelenti, hogy létezik emberi igazság. A bizalom nyelvében az ellenállás helyére, amely mindenfajta neveltetés ellen irányul, egy sajátos folyamat lép: a növendék személyként fogadja el a nevelőt. Úgy érzi, hogy bízhat ebben az emberben, hogy ez az ember nem egy ügyet lát benne, hanem részt vesz az életében; hogy ez az ember inkább támogatja, mint befolyásolni akarja.

– **rend:** Aki nem akar elveszni egy úton, annak bizonyos rendre van szüksége. Tudjuk, hogy a rend nem merül ki elsősorban a külsőben és külsőségekben, hanem benne egy lelki és alapvető sajátosság tükröződik vissza. Az ember csak a rend útján jut a dolgok és az élet titkáinak a nyomába. Maga a rend a teremtett világ pozitív megnyilvánulása és kifolyása.

*„A rendnek az embert kell szolgálnia, őt magát kell rendbe hoznia. Aki aláveti magát egy külső rendnek, megtapasztalja, hogy ezzel hangulataiba és kedélyvilágába is rendet visz... Tiszta rend tiszta életet tesz lehetővé... E nélkül a belső tájékozódás nélkül senki sem képes tartósan megenni úgy, hogy ne kelljen haszontalanul elpocsékolni energiáit.”* (Grün Szent Benedek lelki üzenete ma)

– **közösség:** Bármennyire is ki-ki a saját útját találja meg és járja azt, végül is nem egyedül teszi; emberekre van szüksége, akik megmutatják neki



az utat és kísérik; közösségre van szüksége. A közösség azt jelenti: egymásra figyelünk. Közösség ott létezik, ahol az emberek igazán egymásért vannak és egymással élnek. Egy közösség abból él, hogy az emberek egy részt önmagukból, érdekeikből és lehetőségeikből, életükből és előnyükből – hasznukból átengednek a másik javára.

A diákotthonba bekerülő „önző diák”, nagyon gyakran ott találkozik a MÁSIKKAL. Ez megkívánja a kompromisszumra, a beszédre, a bizalomra és a felelősségre való képességet és készséget.

A Közösség nem statikus valami: tulajdonképpen történik a közösség; állandó alakulásban van; ott alakul ki, ahol az emberek valóban egymással élnek. Inkább légkör, mint szervezet. Igazi közösség csak akkor létezik, ha az embereknek közös céljuk és közös központjuk van.

A diákotthoni közösség sajátos légkört jelenthet, s ebben a légkörben nyílik lehetőség arra, hogy mesterkéltég nélkül a legmélyebb problémákról lehet beszélni.

Ebben a közösségben vallanak, vallhatnak hitükről. Ebben a közösségben nincs tabu téma, legbensőbb ügyeikről beszélhetnek. Ha nem is tudok én segíteni, de beszélhet róla.

## **Nevelésünk területei**

Diákotthoni nevelésünk is az egész embert szólítja meg, nemcsak intellektuális képességeit, hanem emocionális és vallási oldalait, közösségi vonzódását és a természethez való viszonyát. E pedagógiai koncepció teljességet átfogó szempontja megfelel a bencés hagyománynak, amely mindig a teljes embert tartotta szem előtt, és az ő üdvét és gyógyulását akarta.

## **Alkotó képességek és „művészi” készségek fejlesztése**

A diákotthon lehetőséget és helyet nyújt a más, a hagyományos oktatáshoz kevésbé kötődő készségek felébresztésére és lehetőség szerinti kifejlesztésére is. Fontosnak tartjuk, hogy diákjainknak legyen lehetősége zenetanulásra, s manuális készségüket fejleszthessék. A délutáni órákban helyet és időt biztosítunk a könyvkötészetnek, az agyagozásnak, a barkácsolásnak, a famegmunkálásnak. A tanév végén kiállításon láthatjuk sikerültebb munkáikat.



## Kulturális életünk

Iskolánk kulturális programjainak egyik legmarkánsabb rétegét képezik a péntek esti előadások. Ezen előadások keretében olyan egyetemi oktatókat, tudósokat, írókat, művészeket hívunk meg diákjainkhoz, akik szívesen vállalkoznak arra, hogy saját szakterületük egy-egy témáját kifejtsék az érdeklődőknek. Az írókat felolvasásra, könyvbemutatóra, a muzsikusokat egy-egy ünnepi pillanathoz kapcsolódó koncertre szoktuk megkérni.

A mozgókép-program keretében diákjainknak lehetősége nyílik arra, hogy szakember vezetésével dolgozzanak fel egy-egy filmtörténeti korszakot vagy esztétikai problémát. Az itt tárgyalt filmeket előzőleg műsorra tűzi az iskola filmklubja.

Az iskola filmklubja szintén hozzájárul diákjaink művelődéséhez. A művészfilmeket megbeszélés követi, hogy a gyerekek a képek mögé láthassanak.

Negyedévi rendszerességgel az iskola Galériájába kortárs művészeket hívunk kiállításra. A hagyományos kiállításmegnyitás keretében őket magukat kérdezzük - olykor diákjaink is - művészetük mondandójáról, alkotó módszereik titkairól.

## A hitre nevelés

A hitre nevelésnek különleges helye és értéke van a diákotthonban. Bízunk abban, hogy össze lehet kötni „az időleges és az örök célokat” a felnövő ember oktatásában és nevelésében. Tudjuk, hogy a hit nem emberi teljesítmény terméke, hanem Isten ajándéka; a hit elfogadása az egyes személyek szabad beleegyezését feltételezi. De azt is tudjuk, hogy „a hit hallásból ered”, s ezért mindent megteszünk, hogy a hozzánk kerülő fiatalok a Szentírásan keresztül megismerkedjenek a hit elemeivel és az üdvösségtörténettel, hogy felébredjenek bennük az igényt Isten keresésére és arra, hogy vágyakozzanak utána. Állandó „igehirdetésünkkel” Istenre irányuló kérdéseikre válaszolunk, személyes beszélgetéseinkkel ösztönözzük, kísérjük és támogatjuk törekvéseiket, és segítséget nyújtunk nekik, hogy meggyökerezzenek a személyesen elfogadott hitben. A Szent Benedek által hangsúlyozott istenkeresés vallásos nevelésünk alapja. A hittanon tanultak élletté alakítása szervezett formában a „csendesórakon”, az osztálymiséken, a közös imádságokon és a beszélgetéseken történik.



Az évkezdő és a tanévzáró rekollektióknak, a nagybőjti lelkigyakorlatnak fontos szerepe van a hitre nevelésünk folyamatában. Ezért, hogy minél hatékonyabbak legyenek ezek a csendes napok, próbálunk nekik megfelelő formákat és helyeket keresni. Általános tapasztalatunk, hogy kisebb csoportban könnyebben eléri a Szó a gyerekeket.

Az alapvető bibliai és teológiai ismeretek közvetítése mellett fontos helyet kap az imádságba és a szentségi életbe való bevezetés. Ilyen szempontok miatt például csak a végzős diákjainkat készítjük fel a bérálás szentségének fogadására, s ezzel együtt a tudatosan vállalt, felelős keresztény életre.

Az ökumenizmus szellemében nyitottak vagyunk más hitvallású keresztények irányában is. Az iskola szeretne az a hely lenni, ahol a felnövekvő fiatalok megtanulják megismerni a más hitvallású keresztények értékeit közvetítő hitvallását is, s így az egység építésén munkálkodnak, és a keresztény tanításban elmélyülve, hitből fakadó életre találnak.

## **Hagyományaink és ünnepeink szerepe**

Nevelésünkben meghatározó szerepe és ereje van az ünnepeknek és a hagyományoknak. Bár a felvételinél törekszünk keresztény családok gyermekeit beiskolázni, mégis tudjuk, hogy diákjaink nem azonos szociális, kulturális és keresztény értékeket őrző családból származnak. Továbbá tudjuk, hogy a 12-18. életévükben közénk érkező, velünk élő fiúk olyan változáson mennek át, amely alapvetően formálja személyiségüket, s ezzel együtt gyermekkori hitüket. Éppen ezért iskolánkat és a diákothont olyan műhelynek tekintjük, amelyben az együttélés során szeretnénk a fiúkat bevezetni az Egyházba és az evangéliumi életalakításba.

Hétköznapjainkban is megmutatkozik ez a törekvés: napi imádság - a tanítás kezdetén és végén a tanulók az éppen azt az órát tanító pedagógussal közösen imádkoznak, továbbá minden osztály a prefektusa vezetésével imádsággal kezdi a napot és villanyoltás előtt imádsággal fejezi be.

Szombat este csendesórán készülünk a vasárnapi szentmisére, ill. előtte egyházi énekpróbát is tartunk.

A vasárnapi diákmisét az iskola közössége együtt ünnepli, emellett alkalmanként az osztályok külön-külön szintén összegyűlnek az Úr asztala körül.

Az iskolába érkező új osztályoknak bevezetést tartunk a liturgikus életbe.



A biblikus és teológiai tárgyú, egyházi kiadású könyvek vásárlásával folyamatosan bővítjük a diákok rendelkezésére álló kézikönyvtárat.

A tanév jeles napjai, az egyházi és az állami ünnepek évről évre visszatérnek. Ünnepeinket a hagyomány és az invenció (a szervező személye és az adott év aktualitása) formálja. Ezek a napok keresztény hitünk és magyarságtudatunk kialakításában jelentős szerepet játszanak. A hétköznapiak során újra meg újra beletemetkezünk a munkába, önmagunkba. Az ünnep pedig - tapasztalatunk szerint - kiemel a hétköznapiakból, közösséget teremt, élni segít. Itt, az iskolában a gyerekek és közvetve a családok ünneplési kultúráját is formáljuk, hisz megtanítjuk őket az ünneplés esztétikájára, mely megerősíti gyökereinket, ébresztgeti folytonosságtudatunkat, és stabilitást ad.

Különös hangsúlyt és jelentőséget kap a szociális érzékenységre nevelésünkben Szent Márton ünnepe (November 11.), amikor példáját követve a társadalom peremén élő emberekben Krisztust próbáljuk felismerni. Az adventi gyertyagyújtások, a karácsonyváró éneklés ébresztgeti az ünnep hangulatát, készíti bennünk az ünnepet. A farsang: a diákkirály-választás nagy napja. Nagyböjt péntekjein „Miserere”, bűnbánati liturgia van a bazilikában. Szerzetesek és diákok közös kórusa éneklé az 50. zsoltárt. Március 21-én tartjuk Szent Benedek atyánk ünnepét. E napon egész Pannonhalma együtt ünnepel.

Diákothoni nevelésünkkel is úgy vagyunk mint az a szántóvető, aki a magot szétszórja, és aztán nem történik semmi. Azonban a felszín alatt megmozdul az élet. És amikor elérkezett az idő, a gabonaszár áttöri a földet, kalászt hoz és a kalászban megéri a mag. Azt hiszem, hogy ez az evangéliumi szöveg bennünket, nevelőket sok türelemre int, és sok elkeseredéstől is megóvhat. De ugyanazt mondja Don Bosco is, és ezzel szeretném befejezni mondandómat: „Vessünk csak, és aztán tegyük azt, amit a paraszt tesz, várjunk türelmesen az aratásig.”

